



Schetsontwerp 2016

## Een wereldwijzer voor Doesburg



## Een wereldwijzer voor Doesburg

Reeds in de vroege middeleeuwen had Doesburg internationale contacten. Aanvankelijk vooral met het Duitse hertogdom Kleef en later, door de toetreding tot het Hanzeverbond, ook met de landen rond de Oostzee. Deze internationale oriëntatie is voor de Rotaryclub Doesburg aanleiding geweest om in het hartje van onze stad een wereldwijzer te plaatsen.

Niet alleen een aantal “wereldsteden” in de vier windstreken kregen een plaatsje op deze wereldwijzer, maar ook vriendschapsstad Friedrichstadt (Dld), de vestigingsplaats van een bevriende Rotaryclub en een aantal steden in verschillende werelddelen, waarmee Doesburg zich verbonden voelt. Een plaats is uiteraard ook ingeruimd voor een paar belangrijke Hanzesteden. Doesburg werd zelf in 1447 lid van dit machtige handelsverbond, dat wel eens wordt beschouwd als een voorloper van de Europese Unie. Het was dit handelsverbond, dat Doesburg economisch tot bloei bracht.

In dit boekje vindt u, in alfabetische volgorde, de namen van de steden, die op de wereldwijzer zijn aangebracht.

## AMBON



Ambon of Amboina is de hoofdstad van de provincie Maluku (Molukken) en ligt op het gelijknamige eiland Ambon. Het is ook een belangrijke havenstad en telt ongeveer 235.000 inwoners.

Ambon heeft een plaats op deze wereldwijzer gekregen omdat Doesburg sinds 1962 een grote groep Molukse inwoners binnen zijn poorten heeft.

Op de IJsselkade staat sedert 2012 een gedenksteen als blijvende herinnering aan de eerste generatie Molukse Doesburgers, die zich hier vijftig jaar eerder vestigde. Op die gedenksteen staat een afbeelding van de kruidnagelplant, als symbool voor de Molukken en van de mosterdplant, waarvan Doesburgs oudst bekende product wordt gemaakt.

## ANKARA



Ankara is sinds 1923 de hoofdstad van Turkije. Het is na Istanboel de grootste stad van het land.

Doesburg herbergt sinds de jaren zestig een grote Turkse gemeenschap. De eerste generatie Turken kwam naar onze stad om hier als gastarbeider te werken bij Ubbink IJzergieterij en bij de blikfabriek Thomassen & Drijver-Verblifa.

Intussen hebben de Turkse Doesburgers zich een vast plek in de stad verworven. Ieder jaar neemt een delegatie uit de Turkse gemeenschap bijvoorbeeld deel aan de Dodenherdenking op 4 mei en legt dan bloemen bij het Wolkers-monument op de Markt. In 2005 werd aan de Oranjesingel een moskee geopend, die naast de centrale gebedsruimte ook een sociaal-cultureel en educatief centrum herbergt.

## BEIJING



Beijing of Peking is de hoofdstad van volksrepubliek China en met 20 miljoen inwoners de grootste stad van dat land. Het heeft een oppervlakte van bijna 17.000 km<sup>2</sup> en is daarmee 1.300 keer zo groot als Doesburg.

## BRUSSEL



Brussel is niet alleen de hoofdstad van België maar wordt ook beschouwd als de hoofdstad van de Europese Unie. Het Europese Parlement vergadert hoofdzakelijk in Brussel en de stad is tevens vestigingsplaats van de Europese Commissie. In de Brusselse deelgemeente Haren is het hoofdkwartier van de NAVO gevestigd.

## FRIEDRICHSTADT



In 1972 sloot Doesburg een vriendschapsverdrag met de Duitse stad Friedrichstadt, die vlak bij de Deense grens ligt.

Friedrichstadt werd in 1621 door een groep onderdrukte remonstranten en doopsgezinden uit Nederland gesticht. Zij kregen van hertog Friedrich III van Sleeswijk-Holstein een stuk grond om daar een stad op te bouwen, waar ze in vrijheid hun godsdienst konden belijden. Nog steeds wordt in de remonstrantse en doopsgezinde kerk in deze stad het Onze Vader in het Nederlands gebeden.

Friedrichstadt wordt in Duitsland ook wel Stadt der Toleranz genoemd.

Het was de remonstrantse predikant mevrouw E.W.H. Laman Trip-Kleinstarink (1924-2015), die haar pastorale taak in Doesburg combineerde met haar predikantschap in Friedrichstadt (waar zij ook een huis bezat). Zij stimuleerde de uitwisseling tussen de beide steden, o.m. van de twee gemeentebesturen, verenigingen, scholen en brandweerkorpsen. De banden, die daarmee ontstonden, werden in 1972 bevestigd door een officieel vriendschapsverdrag.

## GLADBECK KIRCHHELLEN



Rotaryclub Doesburg heeft sedert 1994 een vriendschapsband met Rotaryclub Gladbeck-Kirnhallen. Er vindt jaarlijks een aantal uitwisselingen plaats. In april 2015 heeft deze Duitse zusterclub samen met Rotaryclub Doesburg een substantiële bijdrage geleverd aan de uitbreiding van het carillon in de Martinitoren met een Es-klok.

Gladbeck is een stad in de Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen en ligt aan de rand van het Ruhr-gebied. Het heeft bijna 75.000 inwoners.

In 1919 (!) kreeg het stadsrechten en het Amtshaus van Gladbeck promoveerde bij die gelegenheid tot Rathaus.

Kirnhallen grenst ten westen aan Gladbeck en heeft ca. 20.500 inwoners. Het is sinds 1976 een Stadtbezirk van Bottrop. Het Freizeitpark Schloss Beck geniet regionale bekendheid. Een deel van de laatste actieve kolenmijn in Duitsland (tot eind 2018) bevindt zich binnen haar grenzen: Zeck Prosper Haniel.



Dat Kaapstad, hoofdplaats van de provincie West-Kaap en bestuurlijk centrum van Zuid-Afrika een plek op de wereldwijzer heeft gekregen, is te danken aan Jan Jacob Gordon, die in 1743 in Doesburg (op de Paardenmarkt) werd geboren en die in 1795 in Kaapstad overleed.

Gordon was de zoon van generaal-majoor Jacob Gordon van de Schotse Brigade, die tussen 1572 en 1782 onderdeel was van het Nederlandse leger.

Robert Jacob trad op 10-jarige leeftijd als cadet toe tot het Gordon Regiment. Hij studeerde in Harderwijk en maakte in 1776 de overstap naar de V.O.C., waar hij opklom tot de rang van kolonel. Van 1780 tot 1795 was hij commandant van de Kaapkolonie en verkende als ontdekkingsreiziger zuidelijk Afrika. Hij beschreef de reizen, die hij ondernam in journalen en maakte, van wat hij onderweg zag, kleurrijke tekeningen. De meterslange landschapspanorama's, die Gordon maakte, vormden een hoogtepunt van de tentoonstelling Goede Hoop, die in 2017 in het Rijksmuseum werd gehouden.

## LONDEN



Londen is de hoofdstad en de grootste stad van zowel Engeland als het Verenigd Koninkrijk. Het is ook een van de vier Engelse Hanzesteden. De andere zijn: Ipswich, King's Lynn en Norwich.

In de regio Greater London, die tegenwoordig vaak gelijk wordt gesteld aan de stad Londen, wonen ongeveer 7,5 miljoen mensen. Tussen 1831 en 1925 was Londen de grootste stad op aarde.

In de 18e en 19e eeuw was Londen als hoofdstad van het Britse Rijk het absolute machtscentrum van de wereld.

## LÜBECK



Lübeck is een kreisfreie Stadt aan de monding van de rivier de Trave in de Duitse deelstaat Sleeswijk-Holstein. Hier werd in 1356 de eerste algemene vergadering van het Hanzeverbond gehouden en ruim driehonderd jaar later de laatste: die werd door slechts 9 steden bijgewoond. De Hanze had toen al enorm aan betekenis ingeboet. Dat kwam vooral door de versterkte concurrentie van handelaren uit Holland, Zeeland en Engeland. De individuele steden, waaruit de Hanze bestond, stelden hun eigen belang meer en meer boven dat van de Hanze. De politieke macht van de Duitse vorsten bleef groeien, waardoor de onafhankelijkheid van de kooplieden in de Hanzesteden werd beperkt.

Bij het definitieve einde van Hanze in 1862 waren nog maar drie steden lid: Lübeck, Hamburg en Bremen. Zij staan nog steeds officieel te boek als vrije en Hanzesteden, hetgeen op de nummerplaten van auto's tot uitdrukking komt: HH (Hansestadt Hamburg).



## NEW YORK

New York is met 8,5 miljoen inwoners de grootste stad van de Verenigde Staten en kan op de Doesburgse wereldwijzer natuurlijk niet ontbreken, ook al, omdat New York Nederlandse wortels heeft.

Het gebied aan de rivier de Hudson, dat in 1524 door Giovanni da Verrazzano (die in dienst was van de Franse kroon) werd ontdekt, werd toen bewoond door ongeveer vijfduizend Lenape-indianen.

Henry Hudson, een Engelsman in dienst van de Nederlandse VOC, bracht het gebied in kaart en ontdekte in 1609 Manhattan. In 1624 stichtte een groep Waalse families de eerste nederzetting op dit eiland en de nederzetting kreeg van de gouverneur, Peter Minuit, de naam Nieuw Amsterdam. In 1626 kocht Minuit het eiland Manhattan van de indiaanse bewoners voor snuisterijen ter waarde van een gulden of zestig.

In 1674 werd het gebied Brits en werd de naam omgedoopt in New York. Vijf jaar na de Onafhankelijkheidsoorlog werd New York hoofdstad van de jonge republiek.

## NOORDKAAP



De Noordkaap is gekozen omdat het traditioneel wordt beschouwd als het noordelijkste puntje van het Europese contingent. De Noordkaap ligt op het eiland Mageroya in de Barentszee. Het is via een zeven kilometer lange tunnel vanaf het vasteland te bereiken. Het is gelegen op 71°10'21" Noorderbreedte, in de provincie Nordkapp. De kaap ligt op ruim 2.000 km van de Noordpool.

De naam Noordkaap (North Cape) is in 1553 door een Engelse scheepskapitein, Steven Borough, aan dit gebied gegeven.



## PARIJS

Parijs is de hoofdstad en de regeringszetel van Frankrijk. Met 2,25 miljoen inwoners in de gemeente Parijs zelf, en ruim 11 miljoen inwoners in het hele stedelijke gebied (met inbegrip van de voorsteden), is het de grootste stad van Frankrijk en het vierde stadsgebied van Europa (na Moskou, Istanboel en Londen).

In Europa werd Parijs al vroeg een centrum van cultuur. Het wordt jaarlijks door zo'n 25 miljoen toeristen bezocht.

In de periode 1810-1813 maakten Doesburg en Parijs deel uit van dezelfde staat: het Franse keizerrijk onder Napoleon. De relatie tussen de twee steden heeft twee keer flink onder druk gestaan: in 1672, toen een Frans leger onder aanvoering van Lodewijk XIV de vestigwerken van Doesburg vernietigde en in 1813, toen Doesburg geplunderd dreigde te worden door Franse troepen. De dappere Doesburgse stadscommandant, Jhr. Willem de Vaynes van Brakell, wist die plundering ternauwernood te voorkomen. Daarom hangt zijn portret in de Burgerzaal van het Stadhuis en staat in het Veerpoort-hofje een beeldje van hem, gemaakt door de Doesburgse beeldhouwer Pieter Sniijders.



## SINT-PETERSBURG

Sint-Petersburg is na Moskou de belangrijkste stad en tevens voormalige hoofdstad van Rusland. De stad is in de wereldwijzer opgenomen omdat zij niet alleen een rol van betekenis speelde in het leven van de Doesburger Jan Hendrik van Kinsbergen, maar ook belangrijk was voor de Kozakken, die een grote rol speelden bij de bevrijding van Doesburg in november 1813.

Van Kinsbergen werd in 1735 in het pand Kerkstraat 25 geboren. Na een korte carrière in het landleger voltooide hij in Groningen een opleiding tot ingenieur. In 1771 ging hij naar Sint-Petersburg, waar hij in dienst trad van de Russische marine. Gedurende de oorlog tegen de Turken oogstte hij veel roem: hij kreeg zelfs de erenaam Held van de Zwarte Zee. In 1775 keerde hij terug in vaderlandse dienst en behaalde als Schout bij Nacht in 1781 een klinkende overwinning op de Engelse vloot, hetgeen hem de bijnaam Held van de Doggersbank opleverde. In 1810 werd hij door koning Lodewijk Napoleon in de adelstand verheven en ontving hij de titel graaf van de Doggersbank.

Hij overleed in 1819 in Apeldoorn en kreeg in 1821 een praalgraf in de Nieuwe Kerk in Amsterdam (waar hij overigens niet in werd begraven).



## SYDNEY



Sydney is met 4,7 miljoen inwoners de grootste en daarnaast ook de oudste stad van Australië. Het is de hoofdstad van de deelstaat New-South-Wales en ligt -voor ons- aan de andere kant van de aarde.

Dat Sydney twee keer op de wereldwijzer voorkomt is te danken aan het feit, dat de vliegreis vanuit ons land in westelijke richting ongeveer even ver is als de reis in oostelijke richting.

Het gebied rond de haven van Sydney werd 40.000 jaar geleden al bewoond door de oorspronkelijke bewoners van Australië: de Aborigines. Hoewel de verstedelijking de meeste sporen van deze bewoning heeft uitgewist, zijn er op verschillende locaties nog steeds rotstekeningen te vinden.

## ZUTPHEN



Zutphen was in voeger tijden de hoofdstad van de Graafschap. De Graafschap was een van de vier kwartieren van Gelre en werd na de Franse Tijd geïntegreerd binnen de nieuw gevormde provincie Gelderland. Doesburg was na Zutphen de tweede stad van de Graafschap en is dat tot in de 19e eeuw gebleven. Als Zutphen in oorlogstijd bezet was, vergaderde het bestuur van de Graafschap in Doesburg.

Op de internationale Hanzedagen werd Doesburg vaak vertegenwoordigd door Zutphen. Tegenwoordig werken de twee steden samen op het gebied van archeologisch bodemonderzoek.

In 1998 organiseerden zij samen -op initiatief van Doesburg- de zeer succesvolle Koninginnedag, waarbij de hele Koninklijke familie de beide steden bezocht.

## ZWOLLE



Zwolle komt de eer toe de Hanze weer nieuw leven te hebben ingeblazen. Toen deze stad in 1980 zijn 750-jarig bestaan vierde, werd daar een internationale Hanzebeurs gehouden en een Hanze-dagvaart, waaraan delegaties van een aantal Hanze-steden uit Nederland, Duitsland, Zweden en Noorwegen deelnamen. Ook Doesburg gaf acte de préséance.

Zwolle gaf hiermee het startschot voor het herstel van de Hanze-traditie en pakte de draad weer op. Het eerste agendapunt op de vergadering was: het vaststellen van de notulen van de laatst-gehouden algemene vergadering in 1663!

Sinds 1980 worden er elk jaar weer internationale Hanzedagen georganiseerd, ook in ons land. In 1990 werd dat gezamenlijk door Deventer en Zutphen gedaan; in 2017 was Kampen aan de beurt.

### Colofon

**Ontwerper Wereldwijzer:**  
OPG Landscape bv, Doesburg  
Marcel Opgenoort en Rick Smeenk

**Fabricage Wereldwijzer:**  
Heel Metaal bv, Doetinchem

**Vormgeving boekje:**  
Mirjam Lems, Doetinchem

**Tekstschrijver:**  
Hermen Overweg, Doesburg

**Drukker:**  
Hami Drukkers, Doesburg

**Datum:**  
22 juni 2017

De wereldwijzer wordt mede mogelijk gemaakt door:

